

PAV DE TARS

DE JERUSALEM
A TÀRRACO

Exposició al
Museu Bíblic
Tarraconense
De l'1 de juny
al 9 de juliol de 2009

*Bimil·lenari del naixement
de l'apòstol sant Pau*

PRESENTACIÓ

Estem al final de l'Any Paulí en el que celebrem el bimil·lenari del naixement de l'apòstol Pau. Per desig exprés del nostre Arquebisbe, l'Església de Tarragona i la seva societat ha estat convidada "a donar a conèixer la vida i els ensenyaments de l'apòstol sant Pau" (cf. *Visquem l'Any Jubilar de sant Pau*, comunicació pastoral de l'11 de febrer de 2009, c. 3.1). En aquest sentit l'exposició *Pav de Tars: de Jervsalem a Tàrraco*, és la nostra resposta a aquesta crida pastoral.

L'apòstol sant Pau és un punt de referència indispensable per comprendre la gènesi de l'Església i els orígens de la història del cristianisme universal. Pau de Tars, després de ser acceptat per la resta dels apòstols, va rebre l'encàrrec de predicar l'evangeli als "gentils", portant el missatge de Crist a nombroses regions d'Àsia Menor i d'Europa incloent-hi Roma i, segons la tradició, també a Hispània. El nostre Arquebisbe explica que "quan fem esment de sant Fructuós i els seus diaques i de la fraterna que s'expressa i traspua a través de les Actes martirials, no podem sinó evocar la nostra convicció que la primera llavor de la bona nova de l'Evangeli va ser portada aquí per sant Pau, com un dels llocs on es va complir el seu desig d'anar a Hispània, manifestat a la *Carta als Romans*, com és ben conegut per tots nosaltres. La nostra tradició «venerable i atendreble» ens amara la convicció que som una Església paulina, una Església apostòlica. I això, més que un títol de glòria ha de ser un fet que ens esperoni a ser més fidels a la predicació dels Apòstols, a predicar-la amb nou ardor, com ho demanem els bisbes de Catalunya, a estimar més la nostra Església i a ser-ne testimonis en aquesta Església i en la nostra societat. Com hem anat repetint: Testimonis, avui som nosaltres." (*ibid.*, c. 2).

Només ens resta esperar que aquesta publicació formada pels textos de l'exposició¹ siguin d'utilitat per poder aprofundir més en la fascinant figura de Pau de Tars i en el patrimoni que l'apòstol llegà a la ciutat i a l'Església de Tarragona.

Tarragona, 1 de juny de 2009

Any Paulí

Museu Bíblic Tarraconense (Arquebisbat de Tarragona).

Museu d'Història de Tarragona (Ajuntament de Tarragona).

Associació Cultural Sant Fructuós.

Associació Bíblica de Catalunya.

Secretariat de Pastoral Bíblica de l'Arquebisbat de Tarragona.

---

¹ L'equip de redacció ha estat format per: Esperança Amill, Agustí Borrell, Andreu González, John López, Joan Magí, Andreu Muñoz, Míriam Ramon i Imma Teixell.

PERFIL BIOGRÀFIC DE L'APÒSTOL PAU

Per dibuixar el perfil biogràfic de Pau tenim una font documental excepcional —el Nou Testament—, on hi podem llegir un grup de *cartes* escrites directament per l'Apòstol i el llibre dels *Fets dels Apòstols*, obra centrada en la seva figura. Ens caldrà també tenir en compte el marc històric de la Mediterrània del segle I dC.

El nom de l'Apòstol: Saule i Pau

L'apòstol diu que és de la tribu de Benjamí, com *Saül*, el primer rei d'Israel. No és estrany, doncs, que es digués *Saül* com ell (nom que significa «demanat»). *Saulos* (Saule) és la transcripció grega de la forma semítica del nom Saül.

Però en aquella època era freqüent que els jueus de formació hel·lenística usessin un segon nom grecoromà; el nom grec de l'apòstol era *Paulos* (forma grega del nom llatí *Paulus* (nom que significa «petit»)), en català **Pau**. L'apòstol, doncs, com que és un jueu nascut a la ciutat hel·lenística de Tars, té dos noms, un d'hebreu i un de grec: *Saül* i *Paulus*.

CRONOLOGIA DE L'APÒSTOL PAU

5/10 dC. Naixement a Tars de Cilícia:

“Jo sóc un jueu de Tars de Cilícia, ciutadà d'una ciutat que no és pas desconeguda.” (Ac 21,39a)

“circumcidat el dia vuitè, sóc israelita de naixement, de la tribu de Benjamí, hebreu i fill d'hebreus; en l'observança de la Llei, era fariseu;” (Fl 3,5)

“El tribú vingué i preguntà a Pau: Digues-me, ets ciutadà romà?. Ell respongué: Sí. El tribú replicà: Jo vaig haver de pagar molts diners per obtenir aquesta ciutadania. Pau contestà: Doncs jo la tinc de naixement.” (Ac 22,27-28)

Abans del 36 dC. Fariseu zelós i perseguidor de l'Església:

“en el zel per la meva religió, perseguia l'Església; i en el compliment de la justícia que prescriu la Llei, era irreprochable.” (Fl 3,6)

- Combatia amb totes les forces el nom de Jesús de Natzaret (cf. Ac 26,9-11).
- Demanava la mort d'Esteve (cf. Ac 7,54-8,1).
- Persegüí els cristians fins a Damasc (cf. Ac 8,2-3; 9,1-2).

36 dC. Conversió:

És en el camí a Damasc on Pau es troba amb Jesús ressuscitat. Serà aquesta experiència íntima la que convertirà el fariseu Pau en l'Apòstol Pau. Fou un esdeveniment tan cabdal en la seva vida, que el trobem narrat en tres capítols del *Llibre dels Actes* (9, 1-19; 22, 4-21; 26, 9-18)

36 dC. Estada a l'Aràbia (Petra?):

“i sense pujar a Jerusalem a trobar els qui eren apòstols abans que jo, me'n vaig anar a l'Aràbia.” (Ga 1,17a)

Si se'n va anar a Aràbia, podia ser que anés a Petra, capital del regne d'Aràbia, ciutat important de l'època on és fàcil que hi hagués comunitats cristianes.

39 dC. Fugida a Damasc i primera visita a Jerusalem:

“i després vaig tornar a Damasc. Més tard, al cap de tres anys, vaig pujar a Jerusalem per conèixer Cefes, i vaig passar quinze dies amb ell. Dels altres apòstols no en vaig veure cap, fora de Jaume, el germà del Senyor.” (Ga 1,17b-19)

43 dC. Membre de la comunitat hel·lenística d'Antioquia de Síria:

Com a membre de la comunitat d'Antioquia, amb la imposició de les mans, Pau rep l'encàrrec missioner.

“Mentre celebraven un acte de culte al Senyor en ocasió d'un dejuni, l'Esperit Sant digué:

—Separeu-me Bernabé i Saule per a dedicar-los a l'obra a què els he cridat. Llavors, després d'haver dejunat i pregat, els imposaren les mans i els van acomiadar.” (Ac 13,2-3)

45-49 dC. Primer viatge missioner: Antioquia – Pisídia – Antioquia:

Pau, acompanyat per Bernabé, s'embarca cap a Xipre i se'n va després cap a l'Àsia Menor, en concret a les ciutats de Perge de Pamfília, Antioquia de Pisídia, Iconi, Listra i Derba. Retornen a Antioquia de Síria, d'on havien sortit enviats per a la missió (cf. Ac 13-14).

49 dC. Assemblea de Jerusalem:

“els germans decidiren que Pau i Bernabé, amb alguns més, pugessin a Jerusalem” (Ac 15,2b).

L'Assemblea de Jerusalem reconeix el principi de la llibertat dels convertits del paganisme davant de la circumcisió i la Llei.

50-52 dC. Segon viatge missioner: Antioquia – Galàcia – Antioquia:

Pau i Siles entren en el segon viatge missioner, després que els germans els confessessin a la gràcia del Senyor. Surten d'Antioquia i recorren Cilícia, Licaònia, Frígia, Galàcia, Mísia, Macedònia, Grècia, Acaia (Corint), Efes, Jerusalem i retornen a Antioquia (cf. Ac 15,36-18-22).

54-58 dC. Tercer viatge missioner: Antioquia – Acaia – Jerusalem:

Pau comença aquest tercer viatge a Antioquia, passa per Galàcia, Frígia, Àsia (Efes), Macedònia, Acaia (Corint), Macedònia, costes de l'Àsia, Tir, Ptolemaida, Cesarea i acaba a Jerusalem (cf. Ac 18,23-21,16).

58 dC. Arrest a Jerusalem per Pentecosta:

“Pau havia decidit de no fer escala a Efes per no perdre temps a l'Àsia: tenia pressa per ser a Jerusalem, si li era possible, el dia de Pentecosta.” (Ac 20,16)

Pau és detingut al temple i arrestat (cf. Ac 21,33-34).

58-60 dC. Empresonament a Cesarea, dos anys:

Com que Pau és un ciutadà romà, el governador Fèlix l'havia empresonat al pretori d'Herodes i, a més, va donar ordres al centurió que Pau continués custodiat amb tracte de favor i sense impedir a ningú dels seus de prestar-li ajuda. El mantenen presoner durant dos anys (cf. Ac 23,23-26,32).

60 / 61 dC. Viatge a Roma empresonat:

Pau apel·la al Cèsar i el governador l'envia a Roma (cf. Ac 27,1-28,16).

61-63 dC. Arrest domiciliari a Roma, dos anys:

"Així vam arribar a Roma. Des d'allà els germans, informats de la nostra arribada, havien vingut a rebre'ns fins al Fòrum d'Api i Tres Tavernes. Pau, en veure'ls, va donar gràcies a Déu i s'animà. Quan haguérem entrat a Roma, Pau va rebre l'autorització de viure en una casa particular, amb el soldat que el custodiava." (Ac 28,14b-16)

"Pau es va quedar dos anys sencers a l'allotjament que havia llogat i rebia tots els qui l'anaven a trobar. Els anunciava el Regne de Déu i els instruïa sobre el Senyor Jesucrist, amb tota valentia i sense cap impediment." (Ac 28,30-31)

63? dC. Viatge a Tarraco (Σπαλια):

Pau manifesta la seva voluntat de viatjar fins a Hispània.

"Però ara ja no tinc camp d'acció en aquestes regions i, d'altra banda, sento des de fa molts anys un fort desig de venir a trobar-vos, 24 cosa que penso fer quan vagi cap a Hispània. Espero, doncs, que tot anant-hi us podré visitar; i que em donareu ajuda per a arribar-hi, després de fruir una mica de la vostra companyia." (Rm 15,23-24)

Pel testimoni de Climent Romà el qual diu que Pau "havent ensenyat la justícia a tot el món i havent arribat a l'extrem de l'Occident..." i per la firmesa de Pau en els seus propòsits, podem concloure, que Pau devia iniciar la seva missió en terres ibèriques. Tarragona podia ser-ne, evidentment, el primer objectiu.

64-68 dC. Martiri de Pere i Pau:

Època fosca en la que cal situar el seu martiri i la possibilitat d'un viatge per l'Egeu (64-66 dC).

ELS VIATGES DE PAU I EL SEU AFANY MISSIONER

El canvi de Pau en el camí de Damasc marca el començament d'una vida i missió que el mateix Apòstol experimentarà en creixement continuat i ens manifestarà en els seus viatges i en les seves cartes. En plena persecució dels seguidors de Jesús de Natzaret troba la llum del Senyor i entén que Jesús i els seus seguidors són una realitat de comunió. La resposta a les seves preguntes, que ell mateix ens explica, és ben clara: “Jo sóc Jesús de Natzaret, el qui tu persegueixes, vés a Damasc i allí et diran tot el que he determinat que facis” (Ac 9,1-25; 22,3-21; 26,4-23).

Pau comença l'experiència de vida i missió a Damasc i continua a Jerusalem. És la vida de la gràcia i la pau que Jesucrist ens ofereix de part de Déu i que Pau ens desitja en el començament de totes les seves cartes. Pau viu a Antioquia on l'ha portat Bernabé, l'enviat per l'església de Jerusalem. Experimenta que Jesús és la nostra pau i ha fet un poble sol destruint el mur que separava els jueus i els no jueus (Ef 2,14). Pau defensa aquesta unió amb energia i sense cap por (Ga 2,11-14). Pot constatar que la vida i la missió la dóna l'Esperit Sant per mitjà de les esglésies amb qui les comparteix dia rere dia (Ac 13,1-3; 14,23-28).

Pau creix en aquesta vida i missió que rep de Jesús en comunió d'església fins al punt de descobrir que és Crist qui viu en ell (Ga 2,20; Fl 1,21). Veu que aquesta vida i missió és un culte continuat a Déu (Rm 1,9). El seu afany missioner és portar aquesta vida comunicativa de gràcia i pau de Déu a tothom perquè la comunió entre els pobles creixi més i més en la veritat i en l'amor. Així Crist, que és el cap, manté unit harmoniosament tot el cos amb l'energia distribuïda segons la mesura de cada membre, i tot el cos va creixent i edificant-se en l'amor (Ef 4,15-16).

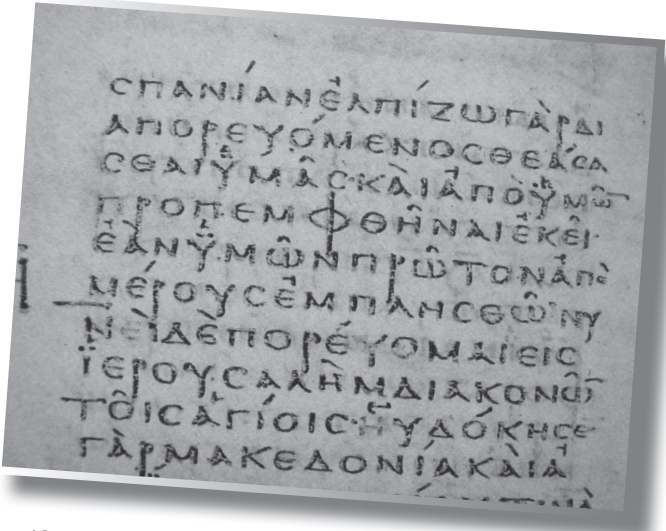
Pau és conscient que la seva vida i missió, com a servidor de Jesucrist, és un do rebut de Déu, és una funció sagrada, és l'anunci de l'Evangeli als pagans, amb la finalitat de que ells es converteixin en una ofrena agradable a Déu, santificada per l'Esperit Sant (Rm 15,15-16). Aquest és l'afany missioner de Pau, que s'alimenta, creix i es manifesta en els seus viatges i les seves cartes.

Pau desitja que el Déu de l'esperança ompli la nostra fe d'alegria i pau perquè amb la força de l'Esperit la puguem vessar als altres (Rm 15,13). Pau desitja que tothom trobi l'amor de Déu en l'amor als altres perquè això és pregar, motiu de donar gràcies a Déu i experiència dels dons rebuts per Jesucrist a glòria i lloança de Déu. L'Evangelí santifica, purifica, d'una manera interpersonal, la nostra relació amb els altres membres del cos de Crist i ens esperona a compartir aquesta vida i missió amb tothom. L'Evangelí ens posa els altres dins del cor: fa que l'evangelitzador estigui en contacte permanent amb l'evangelitzat, compartint així la mateixa gràcia de Déu en qualsevol moment i circumstància de la vida. L'Evangelí ens transmet l'amor entranyable del Crist perquè el puguem experimentar tots els membres, així sabem estimar i ens sentim estimats pel mateix Crist en l'amor dels uns pels altres (Fl 1,1-11).

Pau ens mostra personalment el valor de la vida i missió en l'església de Jesucrist. Ens comunica que hem de plantar i regar i fer tot el necessari els uns pels altres, que només Déu té la força per fer créixer i que no podem viure dividits, que només som de Crist i Crist és de Déu (1Co 3). Pau ens diu: "L'amor no passarà mai. Feu-ho tot amb amor" (1Co 13,8; 16,14).

LES CARTES DE PAU

Pau va quedar impressionat per Crist i per l'Evangelí. En un determinat moment, va quedar convençut que aquell Jesús de Natzaret que havia mort en la creu i que ell considerava un perill per a la fe en Déu, havia ressuscitat i se li havia manifestat

personalment. A partir d'aleshores, va dedicar les seves millors energies a anunciar aquesta bona notícia per tot arreu. Va recórrer les ciutats més importants de l'Àsia Menor (l'actual Turquia) i de Grècia parlant de Crist com el salvador de la humanitat. Amb les persones que acceptaven la seva predicació, formava a cada lloc una petita comunitat cristiana.

El seu desig d'arribar a més gent, unit a les persecucions que solien desfermar-se contra ell, feien que normalment estigués poc temps en cada ciutat. Tanmateix, ell continuava pendent de cada comunitat i de cada persona que havia cregut en Crist gràcies al seu testimoni. De fet, se sentia pare i mare dels nous creients. Per això procurava d'estar en contacte amb tots ells. Quan podia, anava personalment a visitar-los. Altres vegades hi enviava algun dels seus

col·laboradors (Timoteu, Siles...). En altres ocasions, els escrivia cartes, que servien per mantenir la comunicació i per fer-los arribar les seves orientacions.

Les cartes de l'apòstol Pau, per tant, formen part de la seva activitat missionera. Són una forma de continuar la seva relació amb els creients. En les cartes s'hi barregen indicacions pràctiques i reflexions teològiques. Pau sol escriure per respondre a les notícies que ha rebut sobre la situació de les comunitats, o a les preguntes que ells mateixos li han fet arribar. En les cartes ofereix indicacions sobre la manera adequada de viure com a cristians en tota mena d'àmbits: les relacions fraternes, el matrimoni, els aliments, l'economia... També

dóna explicacions sobre aspectes importants de la fe cristiana: la mort i la resurrecció de Crist, el baptisme, l'eucaristia, l'Esperit Sant... Generalment hi ha una relació molt directa entre els ensenyaments teològics i les consideracions pràctiques.

Les idees que Pau expressa en les cartes es basen en el seu gran coneixement de l'Antic Testament, en la seva reflexió personal i, sobretot, en la seva experiència de Crist. Per a ell, Crist és la resposta definitiva de Déu a les necessitats de la humanitat. Déu, que havia fet una aliança amb el poble d'Israel i li havia donat la seva Llei com a guia de vida, ara ha enviat a tothom el seu propi Fill com a Salvador. Per mitjà de Jesucrist, Déu manifesta el seu amor sense límits i ofereix gratuïtament la vida plena a tothom qui creu en ell. En els seus escrits, l'apòstol va traient les conseqüències d'aquesta nova realitat, per ajudar els seus lectors a progressar en el coneixement de Jesucrist i en la relació amb ell.

En total, hi ha tretze cartes del Nou Testament que porten el nom de Pau com a autor, de vegades al costat d'altres col·laboradors. L'elaboració de les cartes va ser complexa. Han estat compostes en llocs diversos i en situacions variades. Algunes segurament les va redactar ell mateix, d'altres sabem que les ha escrites algun ajudant, en algunes afegeix una nota manuscrita per certificar-ne l'autenticitat. Podem imaginar que en ocasions s'entreté a dictar en detall el contingut de les cartes, mentre que en altres tan sols exposa les idees principals a un secretari de confiança perquè les redacti. Els estudiosos moderns fins i tot consideren molt probable que algunes cartes atribuïdes a Pau hagin estat posades per escrit després de la mort de l'apòstol, recollint i actualitzant el seu mestratge.

LES CARTES:

La Carta als Romans constitueix una presentació detallada del pensament teològic de Pau per a la comunitat de Roma, que és a punt de visitar. El tema central és la "justificació per la fe": per la fe en Jesucrist, Déu fa justos a jueus i a pagans. Ningú no ha merescut la gràcia salvadora de Déu: és un do gratuït per part seva. Pau desgrana les conseqüències d'aquesta afirmació,

i aprofundeix qüestions com la incorporació a Crist pel baptisme, la vida nova del cristià, la superació del pecat i de la Llei, la presència de l'Esperit en l'interior del creient, etc.

La Primera carta als Corintis és una de les més llargues i que tracta més temes diferents: la saviesa de la creu de Crist en contrast amb la saviesa humana, el matrimoni, l'eucaristia, la resurrecció... Dedica una atenció especial a exhortar els corintis a la unitat i la pau, superant les divisions entre diversos grups a l'interior de la comunitat. La comunitat cristiana, unida a Crist, és com un cos, on cada membre té la seva funció i on tots han d'estar al servei de tots, treballant per l'edificació del conjunt i units per l'amor.

La Segona carta als Corintis també és molt rica i variada. Pau es veu obligat a dedicar unes quantes pàgines a defensar la seva condició d'apòstol, que alguns posaven en dubte per desacreditar-lo. També reflexiona sobre les característiques de l'apostolat cristià, que no és un privilegi personal per presumir i ser aplaudit, sinó un servei a Crist i als altres.

La Carta als Gàlates és la més dura i directa de l'epistolari paulí. L'apòstol reacciona amb energia quan sap que darrere seu algunes persones han passat per la comunitat de Galàcia i han tergiversat el missatge evangèlic. Pau defensa la llibertat dels cristians respecte de la Llei i de tot allò que els pugui esclavitzar o pugui impedir-los de dur una vida adequada a la seva condició de fills de Déu.

La Carta als Efesis presenta Crist com a únic Senyor de l'univers, i aquell en el qual Déu ha ofert la salvació a tota la humanitat. Així ha complert el seu disseny etern, que existia des de sempre però s'havia mantingut secret fins a la plenitud dels temps. L'Església, de la qual formen part jueus i pagans sense distinció, és ara el cos de Crist, la seva presència en el món.

La Carta als Filipencs és la que té un caire epistolar més clar, amb detalls biogràfics, un llenguatge viu i confidencial, i poques elaboracions teòriques. Hi destaca la presència d'un himne (Filipencs 2,6-11), que presenta l'abaixament de Crist i la seva posterior exaltació, i en treu les conseqüències per a la vida cristiana. En alguns fragments polèmics, Pau emfatitza els seus orígens jueus, però hi contraposa la seva descoberta del Crist, que ara és l'únic que dóna sentit i esperança a la seva vida.

La Carta als Colossencs orienta l'atenció cap a Crist com a únic Senyor de l'univers sencer. És un testimoni més de la centralitat de Crist en la visió paulina. La carta mostra també que la fe en

Crist ha de ser tan forta i absorbent que els creients no s'han de deixar enlluernar per pràctiques religioses que s'acosten més a la superstició que no pas a la fe cristiana.

La Primera carta als Tessalonicencs és la més antiga que es conserva de l'apòstol Pau, escrita cap a l'any 51. El tema més característic és la preocupació pel moment i les circumstàncies de la vinguda definitiva de Crist. La carta conté igualment orientacions i exhortacions sobre la manera de viure cristianament, resumides en tres actituds fonamentals: fe, esperança i amor.

La Segona carta als Tessalonicencs està molt relacionada amb la primera. L'argument central continua essent el retorn del Senyor i el desconeixement de l'hora de la seva vinguda. En aquesta carta, com en l'anterior, cal tenir en compte l'ús del llenguatge típic de l'apocalíptica, ple d'imatges i metàfores peculiars que volen animar els creients a mantenir la fe i la constància enmig de les dificultats.

La Primera carta a Timoteu conté indicacions i consells sobre la presidència i l'organització de les comunitats. El dirigent ideal d'una comunitat cristiana és aquell que es manté ferm en la fe rebuda i la transmet amb paciència i sense por, que alimenta aquesta fe per mitjà de l'aprofundiment de la paraula de Déu, que està preparat per a defensar-la i donar, si cal, la pròpia vida, i que es desvia per la comunitat i esdevé amb la seva vida un model per als cristians que té confiats.

La Segona carta a Timoteu té moltes semblances amb un discurs de comiat. Pau parla com si estigués a punt de morir, i dóna notícies personals, del passat i del present. Convida Timoteu a no avergonyir-se de donar testimoni de Crist i a suportar els sofriments amb la mirada posada en Crist. Li demana que, com a pastor que és, treballi al servei de la veritat i lluiti contra els falsos mestres i es dediqui a proclamar l'evangeli.

La Carta a Titus conté indicacions concretes per a Titus, que ha de designar els responsables de les comunitats cristianes de Creta i a lluitar contra els falsos mestres. També hi ha una sèrie d'exhortacions per a diversos grups concrets de la comunitat cristiana (ancians, joves i esclaus).

La Carta a Filèmon és la més breu, i està centrada en la qüestió concreta de l'esclau Onèsim, que s'ha escapat del seu amo Filèmon. Pau demana a Filèmon que aculli l'esclau fugitiu, ara esdevingut cristià gràcies a Pau, com un germà.

TÀRRACO: META DE L'APÒSTOL DELS GENTILS?

El desig de sant Pau d'evangelitzar Hispània està expressat a la *Carta de Sant Pau als cristians de Roma* (15, 25-28) escrita a Corint l'hivern dels anys 57-58.

Tàrraco constituïa, des d'època republicana, un enclau romà de primer ordre sobre el territori hispà. A partir de l'any 27 aC, l'emperador August la va elevar al rang de capital de província imperial. La ciutat estava unida directament a Roma mitjançant la figura d'un governador responsable de

la política i l'administració dins la Província de la Hispania Citerior. És així que la ciutat, amb un port important, va començar a acollir un impressionant programa edilici que devia respondre a les necessitats administratives, polítiques i religioses que el seu rang requeria.

El desenvolupament de les seves xarxes comercials i la prosperitat general de la ciutat és sobretot significativa a partir de la dinastia Juli-Claudia. La ciutat estava ben comunicada per mar amb altres ports del Mediterrani i per vies terrestres amb diferents centres continentals. El mateix Estrabó (63 aC- 19 dC) en la seva obra *Geografia* comenta que Tàrraco “es troba també ben situada pels viatges dels prefectes, ja que serveix de metròpolis no només per les terres situades al costat d'aquí de l'Ebre, sinó també per les d'una gran part de les de l'altre costat”. El seu port mirant a Roma i a només quatre dies de ruta marítima estava consolidat com un important centre comercial amb drassanes, magatzems i una estació fiscal (*portorium*) que assegurava el trasllat i pagament fiscal de les mercaderies.

Un enclau geogràfic d'aquestes característiques atreu una gran població d'immigrants. L'epigrafia romana tarraconense, a través del temps, evidencia la presència de ciutadans itàlics, africans, siris, gent de l'Àsia Menor, grecs, jueus, etc. Aquest fet significa que un espai receptor de mercaderies i població també és receptor d'idees i creences. Observem com cultes minoritaris procedents d'Orient també arriben a Tàrraco possiblement de la mà dels contingents militars, esclaus i comerciants. L'epigrafia confirma la veneració de les deesses Isis, de Mitra, de Nèmesi, de Cibeles, de Júpiter Ammó o de la *Dea Caelestis*. També són conegudes diferents representacions del déu Atis entre els quals son cèlebres les del monument funerari de l'anomenada Torre dels Escipions.

Si Pau va fer efectiu el seu desig d'arribar a Hispània, Tàrraco hauria estat la ciutat idònia pel seu projecte d'evangelització. Encara que no disposem de dades arqueològiques ni historiogràfiques directes sobre la seva presència, científicament s'ha d'admetre aquesta possibilitat i estar atents a nous descobriments que puguin donar més llum al fenomen. No trobar dades arqueològiques cristianes pel període inicial del cristianisme és normal si tenim en compte el caràcter anicònic dels primers moments de la nova fe i el seu rebuig a elevar temples i altars.

Malgrat tot Hispània i amb ella Tàrraco deuen ser considerades esglésies paulines ja que es troben arrelades en el pensament més profund de Pau i en la *Traditio*. De la mateixa manera la primitiva comunitat de Tàrraco té ben present la figura de l'Apòstol. A les *Actes del Martiri del bisbe Fructuós i dels seus diaques Auguri i Eulogi*, s'evoca expressament la figura de Pau. L'autor del text martirial fa referència a les qualitats del bisbe que reuneix Fructuós, d'acord amb el model establert per sant Pau a la primera epístola a Timoteu. També a partir de la restauració medieval de l'Església de Tarragona el culte a Pau i Tecla seran constants fins arribar als nostres dies.

Hispania a l'època de Pau

ALGUNS DELS TESTIMONIS HISTORIOGRÀFICS MÉS IMPORTANTS QUE CONFIRMEN L'ARRIBADA DE SANT PAU A HISPÀNIA A L'ÈPOCA ANTIGA.

Climent de Roma (segle I): El Papa Climent I, és el primer dels successors de sant Pere i el primer dels Pares Apostòlics. En la seva *Epistola als Corintis* l'any 98 referint-se al martiri de Sant Pere i Sant Pau escriu: *Per emulació i enveja van ser perseguits els que eren màximes i justíssimes columnes de l'església, els quals lluitaren fins a la mort. Posem davant els nostres ulls als sants apòstols: Pere, per emulació inicua, va haver de suportar no un ni dos, sinó molts treballs, i donant així el seu testimoni, va passar al lloc de la gloria que li era degut. Per emulació i enveja va donar a Pau mostra del trofeu de la seva paciència: per sis vegades va ser carregat de cadenes, va ser desterrat, va ser apedregat, i havent predicat en orient i occident, va arribar a la noble gloria que corresponia a la seva fe: havent ensenyat la justícia a tot el món, i havent arribat fins el confí d'occident, i havent donat el seu testimoni davant els governants, va sortir així d'aquest món i va ser rebut en el lloc sant, exemple extraordinari de paciència. A aquests homes que van viure en santedat, es van agregar un gran nombre d'escollits, els quals, després de sofrir molts ultratges i turments a causa de l'enveja, es van convertir entre nosaltres en el més bell exemple (Ad Cor. 5).* Climent escriu aquesta epistola només uns trenta anys després dels fets. En dues ocasions situa l'activitat missional paulina en

la geografia occidental, incloent l'apreciació fins el confí d'occident, és a dir en l'extrem del món romà. Per tant, segons aquesta narració, Pau no va poder només arribar a Roma, ja que la gran *urbs* era el centre del món romà i segons la percepció geogràfica dels clàssics l'extrem d'Europa s'ubicava a la Península Ibèrica.

El cànon muratorià (segle II): És la llista més antiga coneguda de llibres considerats canònics del Nou Testament. Està escrit en llatí. Encara que el manuscrit en el qual figura el fragment muratorià data del segle VII, la llista s'ha datat entorn l'any 170. Va ser descobert per Ludovico Antonio Muratori (1672-1750) a la Biblioteca Ambrosiana de Milà, i publicada per ell mateix el 1740. En el cànon es llegeix: *Els Fets de tots els apòstols han estat escrits en un llibre. Dirigint-se a l'excel·lentíssim Teòfil, Lluc inclou una per una les coses que van ser fetes davant dels seus propis ulls, el que ell mostra clarament en ometre la passió de Pere, i també la sortida de Pau en marxar de la ciutat cap a Hispània.*

Actes de Pere (finals del segle II): El P.C. Spicq recensiona la relació del document amb la qüestió de Pau a Hispània dient que les Actes de *Pere* «ens refereixen que, residint a Roma l'apòstol Pau va convertir nombrosos romans, particularment al seu escarceller Quart que li aconsellà abandonar la ciutat. El Senyor mateix, en una visió, l'hi envià al seu Apòstol: *Pau, aixeca't per ser amb la teva presència corporal el metge dels Hispans* (1, 10). Ell demana llavors als fidels de Roma: *Encomaneu-me al Senyor, en tant que vaig a un altre poble, a fi que la seva gràcia em precedeixi i faci feliç el meu viatge, que aconsegueixi atreure els seus elegits i els seus fidels, i que ells, donant-me gràcies per haver-los predicat la paraula del Senyor, quedin ben fundats en la fe* (2, 25-29). Poc després a Puzzuoli, havent anunciat Teó a Aristó que Pere havia rebut del Senyor l'ordre d'anar a Itàlia, prompte es llança Aristó al coll de Teó, l'abraça i li suplicà que li mostrés Pere; doncs, des de que Pau havia partit cap a Hispània, no havia trobat ningú entre els germans al costat de qui refrescar la seva fe (6, 26). La major part d'aquestes evocacions són, sense cap dubte, llegendàries però podrien envoltar un fons històric cert: l'estança de Pau a Roma, la seva irradiació apostòlica a la ciutat i a Itàlia i, en definitiva, la seva partida de l'Urbs cap a Hispània».

Sant Atanasi (segle IV): A la seva Epístola a Draconci assevera que per això, aquest ardor de sants d'anar a predicar fins al Il·líric i el no dubtar de marxar fins a Roma i embarcar-se fins a Hispània, treballant al màxim per assolir millor recompensa (*Ad Drac.* 4, *PG.* 25,527).

Sant Ciril de Jerusalem (segle IV): Indica que el que de Jove [Saule] fos “rapaç perseguidor” en l'època del seu apostolat va estendre fins a Hispània la seva predicació (*Catequesi* 25, 26, *PG.* 33, 998).

Sant Epifani (segles IV-V): Bisbe de Salamina afirma que *Pau va arribar fins a Hispània, mentre que Pere va viatjar moltes vegades fins al Pont i la Bitínia.*

Sant Joan Crisòstom (segles IV-V): En els seus comentaris a les Cartes de San Pau indica que *després d'haver passat dos anys a Roma, entre cadenes, Pau va ser posat en llibertat. Es va dirigir llavors a Hispània, després a Judea. Després d'haver visitat els jueus, va tornar a Roma, i aquesta vegada per sofrir allà la mort (Discurs preliminar sobre la Carta als Hebreus,* 1; *PG.* 63, 11).

Sant Jerònim (segles IV-V): Escrivint a la verge Principia li indica que Pau després *es va afanyar a arribar fins a les Hispaniae, a fi de que, com a fletxa veloç, fes caure als peus del seu Mestre l'Orient i l'Occident* (Ep. 65, 12). El gran Pare de l'Església també apunta que *Pau es va traslladar a Hispània en navilis estrangers* (In Is. 4, 11; PL. 24, 154).

Teodoret de Cir (segles IV-V): A *Comentaris a 2 Timoteu* explica que *Pau va apel·lar i va ser enviat a Roma, sota Festus; defensat, va resultar absolt i va marxar a Hispània; i passant a altres pobles, els va portar la llum de l'ensenyança.*

Sant Gregori Magne (segles V-VI): El gran Papa afirma: *Aquí teniu aquell que tantes vegades us vaig posar d'exemple. Pau, prega volant a la Judea, prega a Corint; avui a Efes, demà a Roma i després a Hispània a fi d'anunciar als jacents en la terrible mort del pecat, la gràcia de la vida eterna... Què va fer sinó demostrar que realment era una àguila?*

PAU A LA PRESÓ

Pau va sofrir arrest diverses vegades. Posem en boca del Sant Pare Benet XVI (Audiència General del 27 d'agost de 2008) un fragment de la biografia de l'Apòstol on descriu aquesta realitat: « (...) i després va arribar a Cesarea Marítima per pujar una vegada més a Jerusalem. Allí va ser arrestat a causa d'un malentès: alguns jueus havien confós com a pagans a altres jueus d'origen grec, introduïts per Pau a l'àrea del Temple reservada als israelites. La condemna a mort, prevista en aquests casos, va ser aixecada gràcies a la intervenció del tribú romà de guàrdia a l'àrea del Temple (Cf. Ac 21,27-36); això va tenir lloc mentre a Judea era procurador imperial Antoninus Fèlix. Després

d'un període a la presó (la durada de la qual és debatuda), atès que Pau, per ser ciutadà romà, havia apel·lat al Cèsar (que llavors era Neró), el següent procurador, Porci Festus, li va enviar a Roma custodiat militarment (...).

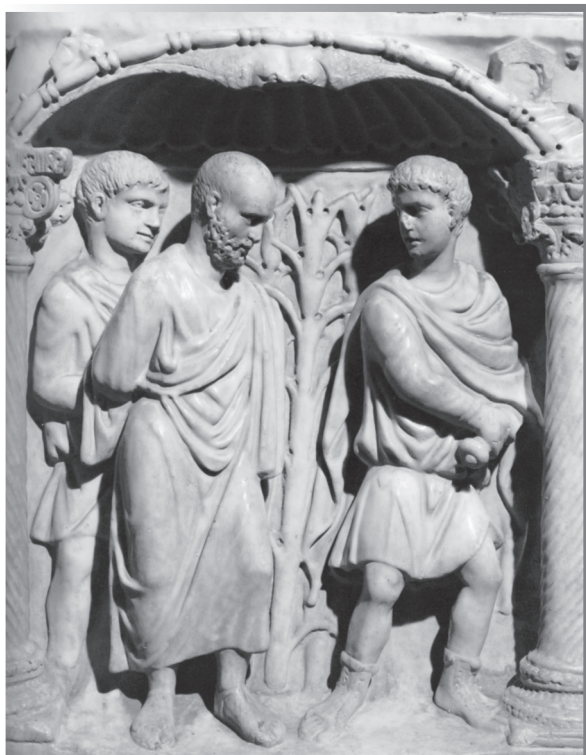
(...) Els cristians de Roma van sortir a rebre-li a la via Àpia fins al Fòrum d'Api (a uns 70 quilòmetres al sud de la capital) i altres fins a les Tres Tavernes (a uns 40 quilòmetres). A Roma va tenir una trobada amb els delegats de la comunitat jueva, a qui els confià que duia les seves cadenes per "l'esperança d'Israel" (Cf. Ac 28, 20). Però la narració de Lluc conclou referenciant els dos anys passats a Roma sota la tova custòdia militar, sense esmentar ni una sentència de Cèsar (Neró) ni tan sols la mort de l'acusat.

Tradicions successives parlen d'un alliberament, que hauria emprès un viatge missioner a Espanya, així com un successiu periple en particular per Creta, Efes, Nicòpolis en Epir. Entre les hipòtesis, es conjectura un nou arrest i un segon període d'empresonament a Roma (on hauria escrit les tres cartes anomenades pastorals, és a dir les dues a Timoteu i la de Tit) amb un segon procés desfavorable. No obstant això, una sèrie de motius duu a molts estudiosos de sant Pau a concloure la biografia de l'apòstol amb la narració de Lluc en els *Fets dels Apòstols*.»

EL MARTIRI

El primer testimoni explícit sobre el martiri de sant Pau es documenta a la fi del segle I. Climent I, va escriure a l'Església de Corint: "Per la gelosia i la discòrdia, sant Pau es va veure obligat a mostrar-nos com s'aconsegueix el premi de la paciència. Arrestat set vegades, exiliat, lapidat, va anar l'herald de Crist a Orient i Occident; i, per la seva fe, va aconseguir una glòria pura. Després d'haver predicat la justícia en tot el món i després d'haver arribat fins a l'extrem d'Occident, va sofrir el martiri davant els governants; així va partir d'aquest món i va arribar al lloc sant, convertit així en el major model de paciència" (1 Clim 5, 2).

Eusebi de Cesarea, en el segle IV, parlant de l'emperador Neró, escriu: "Durant el seu regnat Pau va ser decapitat precisament a Roma, i Pere fou allà crucificat. El relat està confirmat pel nom de Pere i de Pau, que encara avui es conserva en els seus sepulcres en aquesta ciutat" (*Hist. eccl.* 2, 25, 5). Eusebi també anota la declaració de l'experiència d'un prevere romà

anomenat Gai que, a inicis del segle II diu: “Jo et puc mostrar els trofeus dels apòstols: si vas al Vaticà o a la via Ostiense, allà trobaràs els trofeus dels fundadors de l’Església” (*ibid* 2, 25, 6-7). Els “trofeus” són monuments sepulcral, i aquí es refereix a les sepultures de sant Pere i de sant Pau que encara avui es veneren al Vaticà i a la basílica de Sant Pau extramurs, a la via Ostiense. A les Actes de Pau, escrites cap a finals del segle II es narra que Neró ho va condemnar a mort per decapitació. La data de la mort se situa entre l’incendi de Roma al juliol de l’any 64 i l’últim any de l’imperi de Neró (any 68) (cf. sant Jerònim, *De viris ill.* 5, 8).

Diferents tradicions explicaran que el martiri va tenir lloc en les *Acquae Salviae*, en la via Laurentina a Roma, on el cap de Pau va rebotar tres vegades causant tres dolls d’aigua per la qual cosa el lloc es va denominar “Tre Fontane”. A la via Ostiense (a l’indret on el prevere Gai

ubicava la sepultura de sant Pau) al segle IV l’emperador Constantí va erigir una basílica, ampliada després pels emperadors Valentinià II, Teodosi i Arcadi (segles IV-V). Després de l’incendi de l’any 1800, es va erigir en el mateix indret l’actual basílica de Sant Pau extramurs.

Arquebisbat
de Tarragona

Associació Cultural Sant Fructuós